

Тема 1. Сучасне розуміння сутності політичного управління.

1. Політичне управління як наука, навчальна дисципліна і вид практичної діяльності.

2. Поняття управління.

3. Сутність, структура і особливості політичного управління.

1. Політичне управління як наука, навчальна дисципліна і вид практичної діяльності.

Управління - це важлива і невід'ємна частина політичного життя суспільства. Управління дозволяє вирішувати як масштабні завдання координації політичних, економічних і соціальних процесів у суспільстві, так і більш дрібні, спрямовані на досягнення конкретних цілей і завдань, таких, як завоювання довіри мас, перемога на виборах, вирішення конфліктних ситуацій і т.д. Управлінські відносини в політиці різноманітні. Нам належить познайомитися з особливостями управління в політичній сфері.

Політичне управління - одна з галузей політичної науки.

Об'єктом дослідження для науки політичного управління виступають політичні управлінські процеси, що протікають в політичній, соціальній та інших сферах суспільства, в політичних інститутах і соціальних спільнотах.

Предмет теорії політичного управління складають закономірності і принципи, а також методи і технології управління суспільством в цілому і його політичної підсистемою.

Мета теорії політичного управління: вивчення, оцінка і вдосконалення інститутів, методів і технологій політичного управління (у тому числі пов'язаних з розробкою, прийняттям та реалізацією політичних рішень).

Основні завдання політичного управління:

- *вивчення і оцінка систем* політичного управління та діяльності суб'єктів управління;
- *формулювання науково обґрунтованих рекомендацій* щодо вдосконалення системи політичного управління
- *виявлення основних параметрів функціонування систем* політичного управління;

- визначення основних тенденцій розвитку суспільства та його політичної системи;
- розробка цільових управлінських програм, необхідних для розвитку суспільства і держави.

Як нова область знання політичне управління сформувалося в 2-й половині ХХ століття, насамперед у США, на стику трьох груп соціально-гуманітарних наук:

- 1) соціальних і соціально-політичних (політологія, соціологія, економічна наука);
- 2) епістемологічних, що вивчають процеси пізнання (філософія, психологія, інформаційно-комунікативні дослідження);
- 3) менеджеріальних, власне управлінських (теорія менеджменту, організаційна теорія, державне адміністрування та ін.)

Біля витоків цього міждисциплінарного синтезу в кінці 1940 - 1950-х рр. стояли американські вчені Герберт Саймон («Адміністративна поведінка», 1947) і Гарольд Лассуелл, спільно з Деніелом Лернером видав роботу «Політико-управлінські науки» (1951).

Становлення науки політичного управління тісно пов'язане і з відокремленням і розвитком такої галузі прикладних політичних досліджень як *політичний аналіз* (1930-50-і рр.). *Передумовою для розвитку цього напрямку прикладної політології, а потім і формування науки політичного управління, стала потреба в оцінці ефективності прийнятих державою і політичними елітами рішень через розширення сфери втручання держави в соціально-економічні відносини (неолібералізм, кейнсіанство).* У 1937 р була створена Школа державного управління в Гарвардському університеті (США), що займалася розробкою програм і методик політичного аналізу. З 1950-ми рр. в США пов'язують початок так званого «політико-управлінського руху» (policy movement), орієнтованого, згідно Г.Лассуелл, на надання політичній науці прикладної, прагматичної спрямованості шляхом з'єднання демократичної теорії з управлінською практикою [13].

3. Сутність, структура і особливості політичного управління. Директивна і комунікативна моделі політичного управління.

У сучасній політико-управлінській думки немає єдиної точки зору щодо сутності і структури політичного управління. Однак можна виділити ряд позицій, поділених групами дослідників. *Основою для демаркації (поділу) цих позицій служать, насамперед, різні уявлення про співвідношення політичного і державного управління: від повного ототожнення цих понять, розгляду політичного управління як складової частини державного до включення державного управління в структуру управління політичного як одного з елементів останнього.*

Так, згідно Г.І. Козирєва, політичне управління є одним з видів державного управління поряд з адміністративним, економічним, соціальним управлінням і являє собою одну з форм взаємодії суб'єктів політики з приводу розробки, прийняття та реалізації політичних рішень [3].

Схожої позиції дотримується доктор політичних наук, автор низки відомих навчальних посібників Рашид Тазітдінович Мухаєв. Політичне управління він розглядає в якості складової частини державного управління (поряд з державним адмініструванням).

З його точки зору, на рівні політичного управління регулювання соціальних відносин здійснюється в 2-х головних напрямках:

1) формулювання політичного курсу - урядові дії, спрямовані на вироблення цілей і завдань, які відображають вимоги суспільства;

2) вироблення державної політики - прийняття владних рішень з реалізації політичного курсу в конкретних сферах життя суспільства, з визначенням ефективного поєднання цілей і засобів, вибору оптимального варіанту діяльності.

На рівні ж державного адміністрування керуючий вплив виражається в організації процесу втілення в практику владних рішень в діяльності держслужбовців [6].

Підходи, які ототожнюють політичне управління з державним управлінням або з його значущою складовою частиною, представляються недостатньо конструктивними і сучасними.

По-перше, процеси демократизації політичної системи та активізації громадянського суспільства у всьому світі свідчать про те, що держава дедалі більше втрачає монополію на розробку і прийняття політичних рішень. У формуванні політичної «порядку денного» все більш значущу роль відіграють опозиційні політичні партії, групи тиску (лобі), активісти та інститути громадянського суспільства. Таким чином, склад акторів і інститутів політико-управлінської активності не вичерпується державою (хоча його центральна роль у політичній системі та політичному процесі зберігається).

По-друге, в сучасній політичній науці все більше набуває «права громадянства» поняття «політичний менеджмент», яка не є прямим англійським аналогом поняття «політичне управління», а відбиває нові, широко застосовуються управлінські практики і технології, що не спираються на традиційні ресурси державної влади (нормативний, легальне насильство). Ці практики та технології активно включаються в арсенал політичного управління, і сьогодні «політичний менеджмент» може розглядатися як специфічне самостійний напрям в політичному управлінні, здійснюваному як державними, так і недержавними політичними інститутами.

Тому, більш ґрунтовної і відповідної сучасній практиці бачиться трьохкомпонентна структурна модель політичного управління, запропонована В.Д. Зіміної і Н.А. Борисовим.

У структуру політичного управління вони пропонують включати три взаємодоповнюючих елемента:

1. Управлінські відносини, що виникають між державними посадовими особами та органами, які виступають у ролі суб'єкта управління, з одного боку, і населенням або його окремими групами, з іншого (державне управління).

2. Управлінські відносини, що складаються всередині державних і політичних організацій з метою впорядкування їх діяльності, підвищення ефективності роботи.

3. Управлінські відносини, в яких суб'єкт не може спертися на право легітимного насильства і на свої статусні ресурси для досягнення політичних цілей (політичний менеджмент).

Політичний менеджмент, будучи елементом системи політичного управління, в свою чергу характеризується структурною складністю, неоднорідністю і включає в себе:

- політичний іміджмейкінг - формування привабливого образу державного діяча, політика;
- електоральний менеджмент - організацію та проведення виборчих кампаній в інтересах суб'єкта;
- політичний брендинг - внесення в масову свідомість впізнаваних символів, образів, які об'єднують або роз'єднують людей;
- політичний PR - формування впізнаваного позитивного образу державної чи недержавної політичної організації;
- регулювання політичних конфліктів;
- лобістську діяльність;
- організацію політичних союзів і угод [7].

Вчені та експерти виділяють ряд підходів до розуміння сутності політичного управління:

1. Директивний (Кратологічний) - політичне управління розглядається як владне веління, що виходить переважно від держави та її органів.

2. Структурно-функціональний - політичне управління аналізується як необхідна частина соціальної системи, її найважливіша функція.

3. Комунікативний - політичне управління розглядається як особливий вид соціальної комунікації.

Найбільш важливими, в тому числі з точки зору історичної практики, при цьому діаметрально протилежними, виявляються директивна і комунікативна моделі політичного управління.

Історично і в деякому відношенні логічно першим варіантом осмислення сутності політичного управління був директивний підхід. Політична діяльність розглядалася як переважно однобічний вплив пануючих на підвладних, суспільство уявлялося як пасивний об'єкт, а його власне, самостійна участь в політиці допускалося тільки як відповідна реакція.